

לומדים ביחד

חנוכה

על רגל אחת: חנוכה הוא חג שנועד להזכיר את חשיבותם של חיים מתוך זהות יהודית איתנה, וחיבור לתפקיד ולמהות של העם היהודי. השכחה היא חושך והאור הוא זיכרון ומודעות עצמית.

רציונאל:

חנוכה הוא חג הזיכרון. היוונים לא ניסו להשמיד פיזית את עם ישראל, או להחריב פיזית את בית המקדש אלא ניסו להפוך את המקדש לבית פולחן הלניסטי, ולגזור גזרות שיגרמו ליהודים להתייך ולהפוך ליוונים. היוונים ניסו לגרום לנו לחיות את חיינו מתוך שיכחה [להשכיחם תורתך] ותפקידנו הוא להדליק את נרות הזיכרון והתודעה. לא לחיות בחושך ובחוסר תשומת לב אלא בראיה מפוכחת וברורה של המציאות בעולם ושל התפקיד הייחודי של העם היהודי.

תובנות עיקריות:

- חנוכה הוא חג מיוחד. זה החג היחיד בו הסכנה על העם היהודי לא היתה רק במישור הפיזי או הטריטוריאלי, אלא במישור הרוחני. גזירות שכל מטרתם היתה להפוך את ישראל לעם ככל העמים ולהשכיח ממנו את זהותו היהודית.
- חושך ושכחה הם אותיות דומות- שכחה היא חוסר מודעות וחוסר ראייה מרחבית כמו חושך. התיקון לכך הוא ע"י אור- הזיכרון והתודעה העצמית הם כמו נר באפלה. הגלות היא החושך והגאולה היא אור גדול. כמובן מחובר להדלקת הנרות בחנוכה שבאים להאיר את חשכת הלילה באור של הבנה וראיה ברורה.
- היוונים ניסו לא רק להשתלט על ארץ ישראל ובית המקדש, אלא להשכיח מעם היהודי מי הוא ומה הוא. לכן הם לא החריבו את המקדש אלא רק הכניסו אליו פסל של אליל יווני. הם לא רצו להשמיד פיזית את העם היהודי אלא לגזור גזרות שיגרמו לנטישת התורה וההלכה היהודית. הם לא שפכו את השמן של המנורה אלא רק טימאו אותו [ע"י פתיחת המכסה]. [למתקדמים: ניתן להרחיב ששמן הזית מסמל חכמה (כמתואר בגמרא בכמה מקומות) היוונים מצד אחד מאד העריכו חכמה, אבל רק את החכמה שלהם, החכמה היוונית. לכן הם לא השמידו את השמן אלא רק פתחו אותו וזיהמו אותו- הפכו אותו לשמן של חול ולא לשמן של קודש, השפיעו עליו מבפנים ולא מבחוץ. לכן גם בחנוכה נהגו להדליק בשמן שמסמל את אור החכמה על פני חושך הבורות].
- בכך האימפריה היוונית עשתה משהו שמעולם לא נעשה לעם ישראל. לא רק רצון של כפיה חיצונית וכוחנית, אלא ניסיון לפורר את העם מבפנים. לנתק את מקור עמידתו. [האדמו"ר מסלונים – יוון קשה מכל הגלויות].
- בתורה מתואר ציווי מיוחד לא לחיות מתוך שכחה [פן תשכח]. שכחת העבר, המורשת והאירועים שהיו הבסיס לקיום העם היהודי הם ממש חטא. אסור ליהודי להיות מנותק מעצמו. הדבר משול לעלה שמתנתק מהעץ. אמנם זמן קצר הוא יחוש חופש וייהנה מההתעופפות באוויר, אך תוך זמן קצר הוא יתייבש ויתפורר. רק החיבור לענף, לגזע ולשורשים נותן לעלה הקטן את מקור חיותו.
- הרב שג"ר כותב שזיכרון אינו רק אחסון של ידע טכני בראש. זיכרון בשפת התורה הוא תודעה [כמו יום הזיכרון- ראש השנה- המלכת ה' בעולם]. אני זוכר ומודע למשמעות חיי- משמע אני קיים. האדם המודרני נוטה לשכוח, נוטה לחיות מתוך חוסר ריכוז וחוסר תשומת לב למשימה האישית והכללית של חיו.
- הגמרא מתארת את רבי עקיבא שהיה מוכן להסתכן כדי ללמד תורה, ואילו פפוס לעג לו על כך שמסכן את עצמו בשביל זה. רבי עקיבא עונה לו במשל המפורסם על השועל והדגים. הסכנה האמיתית של העם היהודי היא "היציאה מהמים", איבוד הזהות והתפקיד שלהם בחיים. עובדה שבסוף גם פפוס נתפס ונכלא. הסיבה לשנאת העם היהודי היא עצם יהדותם ולא רק אם הם לומדים תורה. לכן כל עוד עם ישראל שומר על זהותו- הוא לא באמת בסכנה, רק כלפי חוץ זה נראה כך אך בעומק- זו השמירה העמוקה ביותר על כח ההשרדות של העם היהודי.

- הרב אשר וויס מבאר את המשל ומסביר שזו היתה מטרתו של השועל-לטשטש את ההבדלים בינו לבין הדגים. להפוך אותם כביכול לבני אותו המין. זו הסכנה הכי גדולה. שה"דג" ישכח שהוא דג ובשם דעות כוזבות וזמניות יאבד את חייו וזהותו.
- חנוכה הוא מהחגים הנחגגים בעם ישראל. ממה אנחנו מפחדים כיום? הרי אף אנטיוכוס לא רודף אחינו? היום אין גזירות שמד. אך דוקא בגלל זה קיים חשש שעם ישראל יפסיק להילחם על הזהות שלו ויישכח מה הוא ומה תפקידו בעולם. מה שנכון לעמים אחרים לא בהכרח יהיה נכון תמיד לעם היהודי. כשם שלכל בעל חיים יש תפקיד ומהות שונה משאר בעלי החיים כך גם לעם ישראל יש תפקיד שונה בעולם. העם היהודי חזה בעיניו אימפריות עולמיות קורסות ונעלמות לתוך עצמן. ואילו אנחנו למרות מיעוט מספרי וחוסר אפילו במדינה ושפה אחידה-נשארו קיימים למרות נסיגות השמדה חוזרים ונשנים. זהו סוד הנצח של העם היהודי, החיבור למורשת לסיפור ולזהות היהודית הייחודית.

דגשים ללימוד המקורות, ליחידות הפתיחה והסיכום:

- המלצה: כדאי לבוא מצוייד במעט ידע היסטורי על מאורעות החנוכה והקרבות [אפילו מויקיפדיה]. חגים כאלה הם הזדמנות להנכיח אירועים קדומים כאלה ולהפוך אותם למוחשיים יותר.
- השיעור מדבר על נושא שהוא ממש לב תכנית הסטודנטים-חיבור לזהות היהודית. חשוב להעצים ולהסביר שהיום רוב העם היהודי מרגיש צורך להיות מחובר לעברו ולמורשתו. טקסי הצבא המתקיימים בכותל, היחס לתנ"ך, החזרה לארץ ישראל ולא לאוגנדה, החייאת השפה העיברית העתיקה, תכניות כמו שלנו לחיבור ליהדות, ואפילו ברמה הטכנית של עבודת שורשים שכל תלמיד מגיש בימי התיכון. אדם חש צורך אדיר להיות בעל זהות. לעם היהודי יש רצון חזק להישאר מחובר לעברו המפואר, וגם המפגשים שלנו בתכנית הם חלק מהמשימה הזו.